ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН
ПРОВЕРКА ЗА РАЗУМ

Превод от руски: Цвета Пеева, 1983

chitanka.info

Питър се бавеше, макар че трябваше без никакви колебания да събуди Ев и да му признае, че той, космонавтът първи клас инженер Питър Глебски, е видял призрак.

Това се случи в един от ония отдалечени сектори на звездолета, където досадната вибрация напомняше, че наблизо са пространственовременните анихилатори. Затворената там сила можеше да вдигне във въздуха малка планета и съзнанието на човека в тези метални, тесни, едва осветени и тресящи се коридори бе нащрек.

Питър се чувствуваше както винаги. И вероятно би се удивил, ако му кажеха, че у него, стопанина на цялата тази чудовищна грамада, дреме същото тревожно чувство, което е изпитвал и далечният му прародител, когато природата е изявявала мощта си в блясъка на светкавиците и в дебнещия на пътеката страшен хищник.

Той вече привършваше обиколката си, когато някакво тихо покашляне — звук, абсолютно невъзможен тук — го накара да се закове на място. Озърна се. Нищо. Пуст коридор, проблясващият емайл на стените, сенките на извиващите се като змии кабели и тръби. И въпреки това явното усещане, като докосване на паяжина до лицето, че някой го наблюдава.

— Олег, ти ли си! — нервно извика той.

Коридорът мълчеше. Питър бе сам, съвсем сам в търбуха на боботещата машина.

След миг осъзна нелепостта на позата си, засрами се и решително тръгна към мястото, откъдето бе дошъл звукът, като придръпна чантата с контролните уреди, с което искаше да покаже, че е готов незабавно да отстрани всяка кашляща, кихаща и хихикаща неизправност.

Не бе направил обаче и две крачки, когато от стената се отдели нещо безформено и така стремително се понесе по коридора, че съзнанието на Питър успя да отбележи само някакво черно кълбо дим и, преди то да изчезне зад завоя, блясъка на две кървавочервени зеници.

Когато Питър стигна с подкосени крака площадката, накъдето бе изчезнало „нещото“, и в двете посоки не видя нищо друго освен еднаквите, приличащи си като огледални образи коридори, изпълнени с боботенето на машините. Задъхвайки се, Питър изтича до двата им

края, огледа се и за първи път разстоянието, отделящо го от жилищните помещения, му се стори заплашително огромно.

Случаят бе, разбира се, пределно ясен. И по-рано се е случвало нервите на някой космонавт при по-дълги полети да не издържат, но доколкото Питър си спомняше, още на никого не се бяха привиждали призраци. Значи неговото положение е по-лошо. Длъжен е да доложи за станалото на лекаря, тоест на Ев, а какво щеше да последва, не бе трудно да си представи.

Дожаля му за самия него. Несправедливо е, несправедливо! Защо пък точно на него? И как изобщо можа да му се случи такова нещо, след като иначе не се чувствува по-зле от другите.

— Ев, спиш ли? — тихо попита той през затворената врата.

Излишен въпрос. Разбира се, че главният лекар и биолог на експедицията ще спи в този късен час след тежките дни на Бисера. И необходимо ли е въобще да го буди в момента. Питър потърка брадичката си. Вярно, длъжен е да се яви при лекаря. Но не е все едно дали ще се яви сега или малко по-късно. Виж, ако си почине и поспи, тогава може би…

Решено. С твърди крачки Питър отиде в каютата си, съблече се и си легна. В каютата бе тихо, нищо не напомняше страшната скорост, с която звездолетът преодоляваше пространството, взел курс към Земята. Звездолетът, на чийто борд имаше човек, видял призрак, което, разбира се, не можеше да бъде истина.

След няколко минути Питър заспа. Нервите му, както се полагаше на всеки космонавт, бяха здрави. Спа лошо. Там на Земята, където се пренесе, беше легнал в хамак, който изведнъж е оказа паяжина и той усети как изтръпва, защото паякът го нямаше, а трябваше да се появи. Питър знаеше, че е наблизо, усещаше докосването на мъхнатите лапи, а не можеше да се мръдне: най-страшното бе, че паякът беше невидим. После, все още лежейки в паяжината, Питър гледаше в някакъв микроскоп и знаеше, че това е последната му възможност да вземе онзи изпит, от който зависеше всичко. Микроскопът обаче вместо паяка показваше мустачките на Ев, рижи, нахални мустачки и Питър си мислеше в отчаяние, че този изпит все пак не е окончателен, макар отлично да разбираше в съня си, че е точно такъв. Със страшно усилие той хвърли встрани негодния микроскоп, за да вземе нов; микроскопът падна, търколи се като балон,

този балон внезапно проблесна с леден пламък и се заиздува. Сърцето на Питър се обърна, защото това вече не беше балон, а ядро на неутронна звезда. „Ето как, значи, възникват галактиките“ — премина в парализираното му от ужас съзнание.

Събуди го някакъв шум. Скочи и се ослуша. Сърцето му се блъскаше отчаяно, но действителността победи видението. Глухо тропане и някакви неясни звуци нейде съвсем наблизо, едва ли не в тоалетната до неговата кабина. Още сънен, Питър излезе в коридора. Точно така: някой барабанеше отвътре по заключената врата на тоалетната, което само по себе си бе странно.

Питър отключи вратата и отвътре, като котка от чувал, изскочи Олег.

— Кой си прави тия шеги?! — крясна Олег, не давайки на Питър да се опомни. — Ама че развлечение, хумор на нивото на амеба, шеги на пещерни сатири.

— Нима ги е имало все пак? — объркан запита Питър.

Въпросът бе толкова нелеп, че двамата се загледаха с недоумение.

— Ще ме оставите ли най-сетне да се наспя? — чу се недоволен глас. Изскърца врата и в коридора надзърна, мигайки и присвивайки очи, Ев. — Каква е тая суматоха?

— Ами някой заключил Олег тук — промърмори Питър.

— А! — каза Ев. — Не са ли изгорили още някого в реактора? Време е според мен.

— Факт, някой заключи вратата с хихикане — измърмори Олег. — Бих искал да знам…

— Да, загадъчна история — кимна Ев. — Това звездолет ли е, или какво?

— Може да го е направил някой неизправен кибер — чистач — каза Питър.

— Аха! — очите на Ев блеснаха. — Обвита в галактичен мрак ютия зловещо се прокрадва до пантофите на космонавта… Впрочем, Питър, какво си направил с пантофите си?

— С какво?

Всички гледаха краката на Питър, обгорените му на много места пантофи.

— Ама че работа! — въздъхна Олег. — Тук е пълно е шегаджии.

— Наистина, Питър, с какво си ги изгорил така?

— Ев… — гласът на Питър трепна — трябва да поговоря с теб…

— Глупости! — Ев издърпа лентата от миографа. Какъв призрак? Диагностът показва, че си здрав и аз съм съгласен с тоя сандък.

— Уверявам те…

— Силна нервна възбуда, нищо повече. Всички основни реакции…

— А пантофите?

— Какво — пантофите? Какво общо имат с това пантофите? Изгорил си ги с нещо…

— С какво?

— С компот — завика Ев, — с борш! За какво намекваш? Тук е пълно с шегаджии, както каза Олег. Все майтапи си правят. Будят те посред нощ… Сенки на мъртъвци хихикайки, заключват вратата… Сега ще ти дам такава доза успокоително, такава доза…

Той се пресегна към масата, но така си и остана. На вратата бе застанал Антон Ресми. Стоеше и гледаше така, че на Питър се прииска веднага да изчезне.

— И тъй… — капитанът се запъти към Ев. — Като към биолог и медик на нашата експедиция, имам към вас един въпрос: може ли мишка да се превърне в, да речем, четвъртото измерение?

— Антон! — очите на Ев се разшириха. — И ти ли стана шегобиец?

— Шегобиец? Аз те питам сериозно: къде са животните?

— Животните?

— Да, животните от Бисера?

— Там, където трябва да бъдат. Какво има?

— Нищо. Просто ги няма там.

— Как… ги няма?

— И аз бих искал да знам!

— Но това не може да бъде.

— Така е.

— Антоне, не може да бъде!!! Що за глупави шеги?

Ев погледна към Питър, сякаш го подканяше да сподели възмущението му, после пак към капитана и лицето му пребледня.

„Да — помисли си Питър, като разглеждаше през рамото на Ев витализационните камери, — ако някой е полудял, то във всеки случай не съм аз. Ама че история!…“

Помещението бе пълно с малки и големи саркофази, в които автомати поддържаха необходимата среда, за да останат хванатите на Бисера екземпляри живи, но постоянно в спящо състояние. Почти една трета от саркофазите бяха празни. Не просто празни, а предизвикателно празни, защото на тях зееха дупки с внушителни размери с обгорени краища. На пулта, като подигравка, продължаваха да светят зелените лампички, което означаваше, че витализационните автомати са в изправност. Със закъснение и сякаш обидено мигаха сигналните лампички на системите, контролиращи жизнената дейност, които вече нямаше какво да контролират.

— Е, ще благоволите ли да обясните това?

Отговор не последва. Ев бе така пребледнял, че рижавите му мустаци изглеждаха сега огнени.

— Не бива да се вълнувате толкова — капитанът сложи ръка на рамото му. — Изчезнали са, ако не греша, стегрите, асфетите, троянците, катушите и ония… как се казваха?

— Мисандрите — промълви Ев.

— … Мисандрите. А псевдовлечугите са останали. Може би това ще ни подскаже обяснението?

Ев поклати глава.

— Витализационният сън се поддържа във всички херметични похлупаци на средностатистическо, оптимално за цялата група ниво. — Говореше монотонно, като че казваше назубрен урок. — Ако за някои индивиди даденото ниво се окаже недостатъчно, то съществото в такъв случай ще се събуди. Но в този миг контролиращият автомат веднага увеличава сместа… Което явно е и сторил. Нищо не разбирам. Тия дупки в капаците могат да бъдат изрязани само с електрожен.

— Може би някое от тия същества… — почна капитанът, но Ев отчаяно заклати глава.

— Аз ги видях из коридорите — внезапно каза Питър. И им разправи за призраците.

— Това явно е бил катуш — рече замислен Ев.

— Не — възрази Питър. — Катушите ги знам. Не беше катуш.

— Не е важно — каза капитанът. — Значи, Ев, ти не можеш да дадеш никакво обяснение?

— Не.

— Добре, ще действуваме и без твоето обяснение. Давам общ сигнал за тревога.

Пред входа на командната кабина Ев хвана капитана за лакътя.

— Имам обяснение — рече той тихо. — Но не исках да говоря пред Питър. Капитане, животните не са могли сами да се измъкнат. Това е изключено. Някой ги е пуснал, Антоне.

— Разбираш ли какво говориш?

— Именно затова настоявам да се извърши обща проверка на състоянието на целия екипаж.

Капитанът изтри избилата по челото си пот.

— Кого подозираш? — попита той глухо.

— Ако не бях току-що прегледал Питър, щях да кажа, че е той. Но не е Питър. Дори не ми се ще да мисля за това, но нали някой е затворил Олег? И някой е залял пантофите на Питър с киселина?

— И въпреки всичко не мога да дам разрешение за поголовно изследване на екипажа.

— Но…

— Ев, пожарът не се гаси с викове: „Сред нас е подпалвачът!“

През това време Питър, който бе дежурен, разглеждаше с недоумение китката на лявата си ръка. Преди малко бе забелязал мъничка точица, каквато остава след инжекция.

„Пак някаква глупост! Но май ще трябва да им кажа.“

Отначало никой не се съмняваше, че това е дребна работа — да се изловят някакви си глупави животни, но скоро трябваше да се простят с това заблуждение. Един или два пъти наистина успяха да подплашат едно от съществата, което веднага полетя над преследвачите си и се скри в плетеницата от асансьорни клетки. Тъй като единствените летящи екземпляри от фауната на Бисера бяха мисандрите, то това очевидно бе мисандър. Но къде се бяха дянали останалите?

Предложението да използват кибер — чистачите за излавянето на избягалите животни, Ев веднага отхвърли — не биваше да се

настройват обикновените роботи срещу белтъчни същества, родствени на човека. А биологичните автомати, с чиято помощ бе изловил животните на Бисера, не можеха да действуват в тесните корабни помещения.

Колкото повече Ев се замисляше, толкова по-малко му харесваше цялата история. Хипотезата, че някой побъркал се космонавт е отворил витализационните камери, макар и много неприятна, все пак бе правдоподобна. Но в нея куцаше нещо. Да предположим, че някой наистина е пуснал животните. Ами по-нататък? Нали въздухът на Бисера малко приличаше на земния? Как тогава дишат? Но явно дишат!

Той сподели съмненията си с капитана.

— Че как така? — обърка се Ресми. — Нали си ги изучавал, пък не знаеш какъв въздух дишат!

— Прав си да ме упрекваш, Антоне. Но нали ти съкрати биологичната програма? Знам, знам, извънредно нареждане от Земята, както винаги неотложно имат нужда от нас в противоположния квадрат на Галактиката. Но за толкова малко време какво можех да сторя? Та това е типичен аврал. Бързаме, вечно бързаме, днес една звезда, утре друга; работа до изнемога, няма време да се огледаме и какъв е резултатът? Не мисли, моля те, че се оправдавам, но…

— Бързаме, вярно е. Иначе може би отдавна нямаше вече да ни има сред звездите. И все пак, според теб, как са се приспособили?

— Висока пластичност на метаболизма.

— Добре, ще го изясниш после. А сега как да ги изловим, имаш ли някаква идея? Докато обсъждаха новата тактика, от време на време ги прекъсваха гласовете на търсачите: „Капитане, по неведомите пътечки на Питъровото стопанство има следи от невиждани животни…“ Репликата бе прекъсната от мрачния глас на Питър: „Отдавна казвам, че кибер — чистачите са недостатъчни. Не успяват да изчистят навсякъде прахта“. „Добре, добре — отвръщаха му с ирония, — ние си затваряме очите, но кой ще затвори очите на техническата комисия?“ „Престанете с издевателствата, момчета, това не е прах, а пепел от цигари. Механиците са пушили тайно.“ „Не са пушили механиците, а животните на Ев. Щом можаха да се измъкнат от камерите, защо пък и да не попушат за удоволствие!“

Капитанът с досада намали звука. Животните малко го безпокояха. Ще ги изловят — къде ще се дянат. Но лудият на борда… Нареждането да бъдат постоянно по двама бе посрещнато с недоумение, с вдигане на рамене — щом е такова нареждането! Добре, че никой за нищо не се досеща. А пропускът му е непростим. Как можа да допусне да се случи всичко това? Капитанът отговаря за всичко, каквото и да се случи, така е било, е и ще бъде, каквито и пространства да достигне човекът. За него, за Ресми — това е единствено правилния начин на живот — за всичко да се грижи, всичко да предвижда и при всякакви обстоятелства да бъде по-силен от тях. Той винаги издебваше слепия случай, но сега слепият случай издебна него и не е ли това сигнал, че се е уморил? Обхвана го безсилна ярост. Не, не, ще им покаже той на тях, на всичките!

Но на кого? На животните? На обстоятелствата? На самия себе си?

Ресми успя да потисне гнева си, преди още Ев да бе забелязал състоянието му.

— Може би този план ще даде по-добри резултати — капитанът побутна скицата. — Ти иди обясни на техниците какво трябва да правят, а аз ще събера екипажа.

— Не би било зле да позакусим — забеляза Ев. — Аз лично след всички тези вълнения съм готов да изям дори печен мисандър.

Пред вратата на капитанската кабина Ев видя Питър.

— Виж това — рече Питър, като посочи китката си. — Може да ми се смееш, но честна дума, сам не съм се убождал.

Ев впери очи в точицата и изтръпна.

Закуската почна със смешки, но скоро всички млъкнаха — толкова мрачен бе капитанът. „Какво му има? — шепнешком запита Олег. — Голяма работа, избягали някакви си животни…“ — „Да, но сега цялата Галактика ще го вземе на подбив“ — отвърна съседът му. „Ще се подиграват на Ев.“ — „На всички ни ще се смеят. Слушай, днес жените нещо прекалено много са се напарфюмирали.“ „И ти ли усети?“ „Мъртвият само не ще усети.“

Капитанът вдигна глава.

— Муса! Какво става с вентилацията? Откъде е тая миризма?

— Ами аз мисля, че нашите мили жени…

Бурният протест на жените го накара да млъкне.

— Че това не е парфюм!

— Ние, жените, поне разбираме от това.

— Престанете!

Стана много тихо.

— Бригадата от системата за обезпечаване на въздуха веднага да се погрижи…

Капитанът не успя да довърши, защото миризмата се превърна в такава смрад, че всички скочиха и в същия миг сирената зави.

Ев и Ресми седяха с гръб един към друг пред току-що монтираните в капитанската кабина екрани. Все още бяха с маски, макар че миризмата бе изчезнала така внезапно, както се бе и появила — букет от силно миризливите, но иначе безвредни газове сероводород, метан в бромводород.

На всички централни кръстовища по коридорите бяха монтирани предаватели, а горе при самия таван бяха поставени примитивни, но сигурни капани. Сега им оставаше само да седят и да чакат, докато в зрителното поле се появи някой от бегълците.

Минутите течаха и нищо не се случваше. Селекторът мълчеше. На хората вече не им беше до шеги. С оръжие в ръка те стояха пред херметически затворените врати на жизнено важните помещения на кораба и чакаха…

— Най-сетне! Ев бързо натисна бутона. Появилото се на екрана същество замря, сякаш усети опасността. Късно. Миг и здравите силикетови мрежи го обвиха.

— Хвана се! — радостно извика капитанът.

— Аха — отвърна Ев. — Бих искал само да знам какво е…

— Как какво? Това е асфет.

— Крилат асфет?

— Крилат?!

Да, съществото в мрежите имаше крила като у мисандрите. И шест крайника. Като у асфета. И тръбеста гола опашка, каквато нямаше нито едно от тях.

— Ев — в гласа на капитана имаше молба. — Нали си биолог, Ев, нали ти ги улови. Обясни поне нещичко!

Лицето на Ев бе мъртвешки бледо.

— Гледай…

Съществото бе притихнало. Лежеше на пода, свито на кълбо, само тръбестата му опашка леко шаваше. Не, не шаваше. Капитанът зяпна от удивление. Краят на опашката бавно се раздвояваше. Опашката се превръщаше в нещо като ножица и остриетата на тази ножица явно се заостряха. Ето, те захапаха няколко силикетови бримки… и се затвориха.

„Но това е силикет!“ — помисли си капитанът.

Опашката пусна бримките — не можа да ги прежеве. Сега цветът й взе да се променя — от кафяв стана стоманеносив. Пак се разтвори, остриетата й забележимо се скъсиха и обхванаха увисналите бримки на мрежата. Хората трепнаха, когато изхрущя силикетът. Още няколко опита на гъвкавата раздвоена опашка и съществото отърси от себе си останките от мрежата. Екранът опустя.

— Е… — Ев се обърна към капитана — бий ме, заслужавам си го. Какъв идиот съм!

— Ти… ти разбра ли нещо?

— Та всичко е ясно! — почти изплака Ев. — Те прекрояват тялото си.

— Това видях и аз. Тоест и двамата го наблюдавахме. Но… да се проваля в дън земя, ако разбирам нещо.

— Слушай — бързо заговори Ев, — няма никакви асфети, мисандри и така нататък. Те са само варианти на едно-единствено същество. Съвсем друг вид еволюция. Къде ми бяха очите!… Грандиозно!…

— Но далеч от възможностите ми да го разбера — каза сухо капитанът. — Трябва нещо да се направи.

— Трябва да разберем, ти също ще разбереш. Седни. На Земята вълкът си е вълк, яребицата — яребица, амебата — амеба. Но телата им, общо взето, се състоят от еднакви клетки, биохимията им също е подобна. Те са част от единно цяло — като шишето, чашата, огледалото.

— Огледалото? — машинално повтори капитанът.

— Ами да, всичко това е стъкло. Земната еволюция е разбила единното биологично вещество на хиляди, милиони независими и непревръщаеми една с друга форми. А тези форми са превръщаеми! Слонът на Бисера може да се превърне в кит или в стадо зайци. Защото всичко представлява едно същество. Организмът прекроява тялото си както му е угодно и в каквото му е угодно. По заповед на нервните клетки.

— По заповед?

— Точно така! На Земята външните условия придават на биологичното вещество една или друга форма, като заставят вида да се променя. Току-що видяхме, че при тези същества това става почти мигновено и целенасочено. Сега всичко се изяснява. Пробудило се е това същество и си „отгледало“ — друга дума не мога да намеря — електрожен, както ние взимаме нужния инструмент или уред, за да пробие камерите. И е освободило останалите.

— Значи не е имало никакъв луд? — Капитанът въздъхна с облекчение. — Уверен ли си? Може ли все пак природата…

— … Така бързо и съзнателно ли? Антоне, да погледнем истината в очите. Ами ако това е разум?

— Разум? Не ми го побира умът. Нима сме могли така чудовищно да сбъркаме?

— Могли сме, Антоне, могли. Нали все бързаме, бързаме, после ще ги изследваме и проучваме. Скитат някакви животни, всичко е ясно, защо да се бавим? Така действувах, Антоне. А автоматите не са дали възможност на жертвите да се опомнят. Пикиращ скок, доза приспивателно и гълъбчетата са готови!

— На Бисера няма никакви признаци на цивилизация!

— Вярно. Там няма нито градове, нито машини, нито пътища. Нима са нужни на същества, които могат да се превръщат в машини, уреди, материали щом им дотрябват?

— Невъзможно, Ев! Живо същество не е способно да даде на една развита цивилизация всичко, което й е необходимо.

— Така ли? Сякаш реактивни двигатели, лекарства, радиолокатори, енергобатерии не е имало в природата и преди ние да ги създадем! А ти представяш ли си на какво е способно едно такова живо същество, управлявано от разум? Тази нелепа, невъзможна, абсурдна от наша гледна точка цивилизация може да е по-съвършена

от нашата. Аз поне не бих могъл да се измъкна от камерата, и ти също. Не защото сме по-глупави, а защото без машини, инструменти, уреди сме нищо. А те си имат винаги всичко под ръка. Между впрочем: те са изследвали Питър, докато е спял. Те можеха да ни изтровят, докато взимахме всичко на шега. Какво клатиш глава? Хипотезата за „лудия“ на кораба сега ти изглежда по-привлекателна, нали?

— Готов съм да я предпочета пред това, което разправяш. Действията им на кораба, за щастие, не бяха разумни.

— Ами нашите действия да не блестяха с мъдрост?

— Междупланетна война на звездолета, само това липсва! Сега ще проверим дали са разумни същества.

Но проверката не даде никакви резултати. Безполезни излязоха всички теории и начини за установяване на контакт; стопроцентовата им кабинетна сигурност се изпари в безмълвното пространство на звездолета. Напрежението се усилваше. Не разбират или не искат да разберат? Какво означават всичките им постъпки? Срещата на Питър с „призрака“, да речем, е била случайна. Но нима случайно са влезли при Питър, докато е спял? Защо? За да вземат кръв за анализ? Или да проверят дали човекът е годен за ядене? Ами пантофите, за какво са им били нужни? А заключването на вратата? И защо сега са се стаили?

На кораба бе необичайно тихо. Ни шум на стъпки, ни звук от разговор — мълчанието на „ничието пространство“, което всеки миг можеше да се взриви в грохота на боя. Времето се точеше мъчително, а с него се стопяваше и надеждата за мирен изход. Опрял глава на ръцете си, капитанът гледаше вторачено притъмнелите екрани. Знаеше каква заповед чакат от него. Заповед да включат дезинтегратора за жива материя, за да размажат по стените ония, които се криеха. Докато не е късно. Докато имат още време да предварят атаката им. А може би са вече закъснели?

Но капитанът също така твърдо знаеше, че нито Земята, нито собственият му екипаж, нито той самият щеше да си прости някога тази кланица, ако се окажеше, че в думите на Ев има макар и частица истина. После, когато всичко свършеше, хората щяха да се опомнят. Ще забравят страха и ще дойде съжалението и огорчението, защото заедно с тези същества щеше да погине и увереността им, че са

способни да разберат всичко, с което биха се сблъскали. Оная увереност, която водеше човека из звездните светове. И капитанът почувствува гняв, гняв на човек, притиснат до стената, гняв, който можеше всеки момент да се стовари върху Ев, върху всички теоретици, които бяха длъжни да намерят изход, а не го бяха открили. Гневът му го накара да се реши най-после да даде заповед, известно е, че в опасни ситуации даже лошото решение е по добро от бездействието. Той посегна с палец към бутона на селектора за обща връзка.

— Чакай! — извика Ев. — Знам какво трябва да сторим.

— Говори по-бързо.

— Трябва да пуснем и останалите животни.

— Какво?

— Слушай, Те започнаха първи, нали?

— Е, и? — Палецът му все още седеше на бутона.

— Как отговорихме отначало на техните действия? С хайка. В отговор те ни накараха да си запушим носа. Ние какво направихме? Поставихме капани. Те в отговор как постъпиха?

— Накъде клониш?

— Към това, че всяка наша крачка е била за тях пряка заплаха. В отговор те също демонстрираха заплаха. Врагът не е изчадие на ада, такъв го направихме ние — нашето неразбиране, нашият страх.

— Стига да не е само предположение.

— Не, не е предположение. Не бяха верни изходните предпоставки на общуването, но все още можем да се разберем. Опитахме се да се обясним с тях с помощта на умствени абстракции, с научни понятия и то в такава обстановка, при която ние сме им изглеждали изчадия на ада. Трябва да се обърнем към самия корен на нещата. Той е общ за всички същества. Злото за всяка форма на живот е това, което заплашва нейното съществуване, което й пречи, вреди; добро е всичко, което й благоприятствува. Така е навсякъде, под всички слънца. То е очевидно, като две и две четири, защото в противен случай, ако се объркат знаците плюс и минус, животът сам се обрича на гибел. Ни една цивилизация не може безнаказано да променя критерия за „добро“ и „лошо“. Затова мисля, че имаме още шанс, не много сигурен, но трябва да се възползуваме от него… Сега решавай.

Капитанът се замисли.

— Ти ли ще отидеш?
— Да.
— Може и да не се върнеш.
— Сам забърках тая каша.

Мускулите на тила му се бяха вдървили от напрежение, но Ев не се обръщаше. През цялото време чувствуваше, че някой го наблюдава. С цялата сила на волята си си налагаше да върви бавно. Вървеше из познатите коридори, които сега му изглеждаха чужди и безкрайно дълги. Собствено, той не вървеше, а балансираше върху крехкия мост между надеждата и недоказаното предположение, който всеки момент можеше да рухне. Той не е единственият, който е проверявал по този начин сигурността на теорията си.

На третото или четвъртото кръстовище бе принуден да спре, защото в стената зееше отвор. Ето значи как са заобикаляли капаните! При мисълта колко и какви важни комуникации се намират зад тези стени, Ев потръпна. На пода имаше купчинка метален прах. Ев се надигна на пръсти и надзърна през отвора. Онова, което видя, можеше да изплаши всекиго. Нито една апаратура не бе повредена, но някои кабели бяха акуратно оголени като инструменти преди операция. А ние мислехме, че можем да ги избием като мухи… Но защо, защо ми позволиха да го видя?

„Защото това нищо не може да промени — сам си отговори Ев. — Защото още първият ни опит да запушим отворите ще бъде парализиран — те ще прережат хомеостатичните вериги и двигателят… По-добре да не мисля за това.“

Видя още две дупки, преди да стигне масивната врата на витализационното помещение. Отмести я и веднага се зае да съживява псевдовлечугите. Нагласяше апаратурата и все му се струваше, че вратата, която бе оставил отворена, всеки момент ще се захлопне. И когато всичко свърши и животните изчезнаха из тъмните ъгли, прииска му се да се облегне на стената и да затвори очи. Но трябваше да свърши още нещо. Да махне капаните. Последният приятелски жест. Дали не ще го възприемат като капитулация?

Ев потърси с очи пуснатите на свобода същества. Някаква твар сумтеше зад един от саркофазите, но останалите седяха кротко.

Бедните парализирани от страх низши същества от чуждата планета. А какво им беше тогава на висшите, разумните? Занимавали са се със своите си работи там, в своя свят, където са се чувствували в пълна безопасност и нищо не е предвещавало беда, и изведнъж нещо чудовищно се стоварва върху им. После ужас, мрак и събуждане в чужд, враждебен свят. „Разбира се, първите им действия бяха нелепи — помисли Ев. — Комичен пролог към драмата… Впрочем, кой знае! Може би постъпките им са нелепи само от наша гледна точка. Във всеки случай запазиха разсъдъка си, значи не всичко е загубено. За тях… А може би и за нас…“

Изведнъж се сепна. Няма никакви доказателства, че правилно са изтълкували постъпката му. Никакви ли? Но нали все още е жив? Дали и той би запазил самообладание в тяхното положение, или би се поддал на изкушението да унищожи врага, щом сам му идва в ръцете?

Цивилизация, диаметрално противоположна на нашата. Един свят, непонятен за нас, защото ние не можем да проумеем как е възможно да създаваш всичко, което ти е нужно, от собственото си тяло; а на тях и през ум не им минава, че може да се живее иначе.

Да, във всеки случай във вселената няма шаблони.

Оставаха му още седем капана. Пет. Два. Нито един.

Ев се връщаше изтощен. Все така съпровождан от погледите на невидими очи. Нищо не се бе променило.

Не, имаше промяна. Отворите все още зееха с изключение на последния. Запушен бе така старателно, че мястото, където е бил, личеше само по светлия блясък на метала.

Описвайки в пространството чудовищна дъга, звездолетът се насочи обратно към Бисера.

Когато люковете най-после се отвориха, капитанът въздъхна с такова облекчение, сякаш планина като Хималаите се бе свлякла от гърба му. Но когато мина повече от час, а от люковете никой не излизаше, търпението му се изчерпа.

— Защо се бавят? Не може да не са усетили родния въздух.

Ев сви рамене.

Най-после те се появиха. Като топки се изтъркаляха по апарела и веднага полетяха в зеленото небе на Бисера. То ласкаво ги прие, но те

не останаха дълго в него.

— Истински жребчета — каза капитанът, който наблюдаваше през бинокъла как живите топки препускат по хълмовете.

— Сещам се защо са се бавили — забеляза Ев. — Ела да видим. Ще бъда много разочарован, ако догадката ми не излезе вярна.

— Ето — той погладі с ръка метала, който блестеше особено ярко там, където преди кацането зееше дупка. — Забавили са се, за да поправят грешката си, когато са разбрали, че и ние поправихме своята. Разумът е все пак навсякъде разум: нали ако не разбира другия разум, трудно би оцелял?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.